

Bölüm 5

MUSA'NIN GECEKONDUSU ADLI ROMANIN SOSYOLOJİK BOYUTLARI

Ferhat ÇETİNKAYA¹

GİRİŞ

Toplumları etkileyen kaotik süreçler; savaşlar, göçler, iç karışıklıklar, ülkenin rejim değişikliği gibi ciddi olguların dramatik ve bireysel boyutu tarih kitaplarında pek fazla söz edilmez. Tarih bilimi, doğası gereği belgelere dayanarak kaleme alınır. Hadiselerle ilgili bırakılan boşlukları edebi eserler doldurabilir. Bu yüzden roman türüne sosyologlar da başvurur. Bu çalışmaya alınan *Musa'nın Gecekondu* adlı romanı da sosyolojik açıdan değerlendirmek mümkündür. Roman, 1950'li ve 1960'lı yıllara ait sosyal ve siyasi meseleleri ele alarak, Türk toplumundaki değişimleri bireyler üzerinden anlatmıştır. Hasan İzzettin Dinamo, tarihi olayların kronolojisine bağlı kalarak, yaşanan tarihi olayların bireyler üzerindeki etkisini başarılı bir şekilde kurgulamıştır.

Hasan İzzettin Dinamo gerek şiiirleriyle gerekse romanlarıyla olsun Türk edebiyatında yer edinmiş müstesna bir fikir adamıdır. Güçlü gözlemleri sayesinde birçok roman yayınlayan yazar, aynı zamanda şiiirleriyle de "1940 Kuşağı" şairleri arasına girmiştir (Türk, 2013: 2). Dinamo'nun romanlarında da toplumcu bir bakış açısı görmek mümkündür. Romanları tarihsel olaylara sırtını dayayarak bireyin ıstıraplarını, sevinçlerini anlatır. Emine Bilgehan Türk, onun romanlarını otobiyografik inceleyerek eserleri hakkında "yaşam öyküsel" niteliğinde olduğunu vurgular. Romancının yazarlık serüvenini üç döneme ayırarak *Musa'nın Gecekondu* adlı romanın onun "olgunluk dönemi"nde yazıldığını ifade eder (Türk, 2014: 36). Roman, 1950'li yılların şehirlerdeki gecekondu ve geçim sıkıntısı ile iktidar-birey ilişkisini göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Roman, her ne kadar bireyi ön plana alarak kurgusunu bireyin duyguları ve düşünceleri üzerine yoğursa da toplumsal yapının çeşitli yönlerinin anlaşılmasında bizlere ışık tutar. Bu yönüyle roman toplumun iktisadi, siyasi ve sosyal değişimlerini kurmaca dünyasında anlatıp tartışabilmektedir. Dolayısıyla Türk toplumundaki sosyal gelişimini ve değişimini, tarihi belgeler dışında daha bireysel,

¹ Arş. Gör. Dr., Dicle Üniversitesi, ferhatcetinkaya@yahoo.com

Eser boyunca eleştirilen sürgüne ve siyasal baskı, darbe sonrasında da kendini gösterir. Fakat darbe sonrası geçici hükümetin toprak ağalarını sürgüne göndermesi romanda olumlu bir tablo şeklinde aktarılır. Bunun dışında geçici hükümetin başarısızlığını ise tecrübesizliğine yorar. Ekonomiye yönetemediğinden dolayı hükümetin ister istemez CHP'ye muhtaç olduğunu ve dolayısıyla iktidarın CHP'ye geçişini anlamlılaştırır. Yazar, üniversite hocalarına başvuran CHP'yi de eleştirir. Dönemin üniversite hocalarını “iğdiş edilmiş” şeklinde tarif ederek bu seferde CHP baskısının ortaya çıktığını anlatır.

Darbe sonrası kurulan hükümet tamamıyla olumlu aktarılmaz. Sadece kurgunun bir yerinde, asılsız ihbarların olduğu gerçeğine dikkat çekmek için yazar, Musa'nın kardeşi Adviye Hanım'ın bir ihbar üzerine hastanedeki işinden uzaklaştırıldığını söyler. İhbarın niteliğİ ve detayı ile ilgili bir bilgi bulunmaz.

Sonuç

Roman, edebi bir tür olduğu kadar aynı zamanda zengin sosyolojik bulgular sunan önemli bir veridir. Bu yönüyle roman sosyal bilimlerde kuşkusuz önemli bir kaynaktır. Romanlardan söz konusu dönemin siyasal anlayışını, ekonomik durumunu, toplum yapısını öğrenmek mümkündür. Bu noktada sanat eserinin bilimsel verilerden farklı olarak olaya bakış açısının daha öznel olduğunu ifade etmek gerekir. Çalışmaya alınan eserle, dönemin sosyolojik boyutu öğrenilirken, bu öğrenmenin yazarın ideolojik süzgecinden geçtiğİ ortaya çıkmıştır.

Gerçeğİ yeniden üreterek kurmaca dünyasına taşıyan Hasan İzzettin Dinamo, dönemin olaylarını sahip olduğu ideolojik donanım açısından aktarmıştır. *Musa'nın Gecekondu* adlı roman, her ne kadar yazarın ideolojik bakış açısıyla alınmışsa da dönem hakkında önemli bilgiler vererek döneminin tanığİ olmuştur. Sosyolojik boyutta 1950'li yılların kaotik dönemini gerçekçi bir bakış açısıyla sunan yazar, halen tartışılan konuları rahatlıkla ifade edilmiş ve kurgulamıştır. Bu yönüyle Hasan İzzettin Dinamo, romanında ülkenin sosyolojik yönünü ve söz konusu olayların birey üzerindeki etkisini başarılı bir şekilde kurgulamıştır.

KAYNAKLAR

- Alver, Köksal. (2004). “Hayatın Akışına Tanıklık Bağlamında Edebiyat Sosyolojisi”. Hece- Hayat Edebiyat Siyaset 90/91/92. Ankara: Hece. ss. 376-380.
- Andı, Fatih. (1995). İnsan Toplum Edebiyat. İstanbul: Kitabevi.
- Ayyıldız, Mustafa. (2011). Yakın Dönem Türk Romanı ve Roman İncelemeleri. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dinamo, Hasan İzzettin (2007). Musa'nın Gecekondu. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Emre, İsmet. (2006). Edebiyat ve Psikoloji. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Georg, Gadamer; Hans, Kuhn; Friedrich, Nietzsche. Çev: Şahbender Çoraklı ve Ahmet Sarı. İstanbul:

Babil.

- Grillet, Alain Robbe (1981). Yeni Roman, (çev: Asım Bezirci). İstanbul: Ađaođlu Yayınevi.
- Kaçmazođlu, H. Bayram. (2012). Demokrat Parti Dönemi Toplumsal Tartışmalar. İstanbul: Dođu Kitabevi Yayınları.
- Kolcu, Ali İhsan. (2013). Türk Romanı El Kitabı. Konya: Salkımsöğüt Yayınları.
- Kuhn, Helmut. (2002). "Edebiyat ve Devrim – Fenomonolojik Bir Taslak". Edebiyat ve Devrim. Hans Moran, Berna. (2000). Edebiyat Kuramları ve Eleřtiri. İstanbul: İletişim Yayınları
- Sağlık, Şaban. (2012). "Popüler Romanlar ve Edebiyat Sosyolojisi". Edebiyat Sosyolojisi İncelemeleri. Editör: Köksal Alver. Ankara: Hece
- Pamuk, Şevket. (2008). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Küreselleşme, İktisat Politikaları ve Büyüme Seçme Eserler II. İstanbul: Kültür Yayınları.
- Türk, Hatem (2013). "Ahanda'dan Karacaahmet'e 80 Yıllık Bir Şiirin Öyküsü: Hasan İzzettin Dinamo'nun Şiirleri" Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 5 (9).
- Türk, Emine Bilgehan (2014). Hasan İzzettin Dinamo'nun Romanları Üzerine Bir İnceleme (Roman-Otobiyografi), (Doktora tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Tutar, Yelda. (2009). 1961 Yassıda Duruşmalarının İstanbul Basınına Yansımaları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.